

Vēsma Klūga, Mg. sc. soc.
LU Bibliotēka, 2022

**Latvijas Universitātes mācībspēku – Rīgas Politehniskā institūta absolventu –
20. gadsimta 20. gadu zinātnisko komandējumu atskaites
Latvijas Universitātes Bibliotēkas krājumā**

Rīgas Tehniskās Universitātes
Zinātniskās bibliotēkas 160 gadu jubilejai veltītā konference, 18.10.2022.

Ievads

Raksts sagatavots balstoties uz konferencē nolasīto referātu un sniedz pārskatu par astoņu Latvijas Universitātes (LU) mācībspēku – Rīgas Politehniskā institūta (RPI) absolventu – dzīves un profesionālo darbību un viņu 20. gadsimta 20. gadu zinātnisko komandējumu atskaitēm. Pagājušā gadsimta 20. un 30. gadu LU mācībspēkiem bija raksturīga rosīga zinātniskā darbība un komandējumi uz Eiropas valstīm ļāva padziļināt RPI iegūtās zināšanas un ieviest tās praksē.

Latviešu tehniskā inteliģence – RPI absolventi – devuši ievērojamu ieguldījumu ne tikai savas nozares attīstībā, bet arī Latvijas valsts attīstībā. Ievērojamus sasniegumus RPI audzēkņi LU guvuši ķīmijā, lauksaimniecībā, arhitektūrā un mehānikā. Ķīmijā Edvīns Iegrīve pirmais analītiskajā ķīmijā sāka pielietot organiskās krāsvielas, Jānis Krustiņšons – sāļu disociāciju karsējot. Lauksaimniecībā praktiskus jautājumus risinājis Jānis Bergs. Izcilus panākumus guvuši arhitektūras meistari: Augusts Malvess ienesis arhitektūrā nacionālromantiskas noskaņas, Pauls Kundziņš pētījis Latvijas sētas arhitektūru, izveidojis Brīvdabas muzeju, Rīgas ģenerālplānu izstrādājis Arnolds Lamze.¹ Jānis Pestmalis sagatavojis tehniskās rasēšanas mācību līdzekļus, bet Arturs Tramdahs bija liela autoritāte ceļu un tiltu būvniecībā.

Zinātniskos komandējumus finansiāli atbalstīja Kultūras fonds, kas tika dibināts ar mērķi “*garīgās kultūras veicināšanai*”, kas ietvēra atbalstu “*ārzemju komandējumu vai ceļojumu vajadzībām zinātniekiem,...*”.² Ārzemju zinātniskajos komandējumos LU mācībspēki devās ar LU padomes ieteikumu un atzinumu par tā lietderību.³

LU mācībspēku zinātnisko komandējumu atskaites, kas cauri dažādiem laikiem turpat 100 gadu garumā nav zudušas, glabājas LU Bibliotēkas kolekcijā “*LU vēsture*” (1. attēls). Ieraksti LU Bibliotēkas inventāru grāmatās liecina, ka krājumā iekļautie, tālāk rakstā minētie pārskati un atskaites, 1948. gada 1. septembrī no Bibliotēkas krājuma tika izslēgti un krājumā no jauna iekļauti vairākus gadu desmitus vēlāk.

1.attēls.

LU mācībspēku zinātnisko komandējumu atskaites LU Bibliotēkas kolekcijā “*LU vēsture*”.

¹ Grosvalds, I. Rīgas Politehniskā institūta audzēkņi – Latvijas valsts un inteliģences veidotāji. *Tehnikas Apskats*, 1998, 1. janv., 26.-32. lpp.

² Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 239 lpp., [4] lp. ielīmes : diagrammas, ilustrācijas, karte, portreti, tabulas.

³ Turpat, 129.-130.lpp.

Lauksaimnieks, LU profesors Jānis Bergs (1863 – 1927)

RPI (toreiz – Rīgas Politehnikums) Lauksaimniecības nodaļu dibināja 1863./64. mācību gadā un viens no pirmajiem tās absolventiem 1888. gadā bija Jānis Bergs (2. attēls). Jānis Bergs dzimis 1863. gada 4. decembrī Jelgavas apriņķī, mācījies Dobeles pagastskolā, 1883. gadā beidzis Jelgavas reālskolu. Vispirms gan viņš 1884. gadā iestājās RPI Inženieru nodaļā, kur mācījās trīs semestrus, bet pēc tam pārgāja uz Lauksaimniecības nodaļu, kuru 1888. gadā beidza ar uzslavu (Cum laude!), iegūstot agronoma grādu.⁴ Pēc tam, sākot ar 1889. gadu, bijis saimniecības vadītājs Harkovas un Ufas guberņu muižās, drīz atgriezās Rīgā. 1895. gadā viņu ievēlēja par jaundibinātās Jelgavas lauksaimniecības biedrības priekšnieka vietnieku, tajā pašā gadā viņš Jelgavā sarīko un vada lauksaimniecības izstādi.

2. attēls.

Jānis Bergs.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs. [Rīga] : Gulbis, 1929. 40. lpp.

Savu pieredzi Jānis Bergs izmantoja, 1901. gadā izveidojot un līdz 1915. gadam vadot Jelgavas lauksaimniecības izmēģinājumu saimniecību Bērzmuiža, kas kļuva par ražojošu paraugsaimniecību un prakses vietu. Tajā audzēja kviešus un rapsi, sakņaugus, bija liels augļu dārzs un bišu drava. Diemžēl Pirmais pasaules karš to iznīcināja, pats Jānis Bergs nonāca Pleskavā, kur pilsētas valdē pildīja vecākā agronoma pienākumus.⁵

1919. gadā Jānis Bergs atgriezās Rīgā, LU darbojās no tās dibināšanas dienas, vispirms kā docents, bet, sākot ar 1919. gada 21. decembri, ievēlēts par profesoru. Viņš bija arī Lauksaimniecības fakultātes pirmais dekāns un Augkopības katedras vadītājs. Viņu uzskata par augkopības zinātnes pamatlicēju Latvijā. Jānis Bergs sarakstījis nozīmīgus darbus savā nozarē: “*Īpatnēja augkopība*” trīs sējumos (1921 – 1923, 1926), “*Laukkopība*” divos sējumos (1924 – 1925) un “*Saimniekošanas mācība*” (1927).⁶

Fakultātei bija nepieciešama izmēģinājumu un praktisko darbu saimniecība, to profesors noorganizēja un vadīja Platonē un vēlāk, 1921. gadā, Vecauces pilī. Saimniecības peļņu lietoja studentu apmācībai, kabinetu un laboratoriju iekārtošanai, kā arī zinātniskajai darbībai.⁷

Jānim Bergam piemita arī citi talanti: jaunības gados rakstījis stāstus, lugas, tulkojis operas tekstu, pats spēlējis teātri un bijis režisors, rakstījis kritikas, piedalījies sabiedriskā darbā, publicējās lauksaimniecības presē, bija žurnāla “Zemkopis” redaktors, viņa laikā žurnāla abonētu skaits sasniedza līdz tam nekad nebijušu tirāžu – 12 .000, bija arī citu lauksaimniecībai veltītu izdevumu līdzstrādnieks. 1926. gada 16. novembrī apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa III šķiru. Jānis Bergs miris 1927. gada 25. decembrī, apbedīts 1. Meža kapos Rīgā.⁸

LU Bibliotēkā glabājas Jāņa Berga “*Ziņojums par ārzemju ceļojumu (komandējumu) zinātniskā nolūkā, 1924. gada vasarā*”⁹ par Kultūras fonda piešķirtajiem 1500 latiem.¹⁰

⁴ Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862-1999 : enciklopēdija. Jelgava : Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 18. lpp.

⁵ Zālītis, J. Jānis Bergs. *No: No dzīves - dzīvei : agronomi – tautsaimnieki*. Talsi : Aleksandra Pelēča lasītava, 2012. 18.-23. lpp.

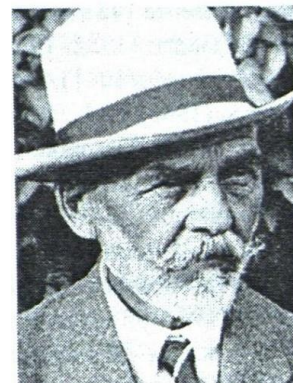
⁶ Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862-1999 : enciklopēdija. Jelgava : Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 120. lpp.

⁷ Zālītis, J. Jānis Bergs. *No: No dzīves - dzīvei : agronomi – tautsaimnieki*. Talsi : Aleksandra Pelēča lasītava, 2012. 23.-26. lpp.

⁸ Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862-1999 : enciklopēdija. Jelgava : Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 119.-120. lpp.

⁹ Bergs, J. *Ziņojums par ārzemju ceļojumu (komandējumu) zinātniskā nolūkā, 1924. gada vasarā*. [Rīga, 1924]. 5 ats. lpp.

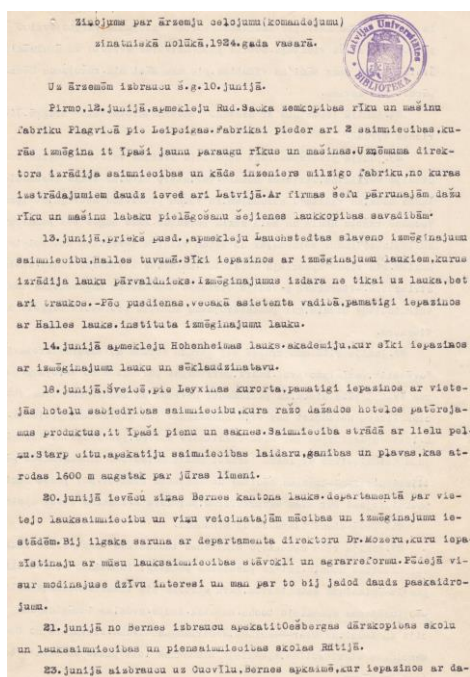
Ziņojums mašīnrakstā uz piecām lappusēm, kas ievietotas aploksnē, bez autora paraksta (4. attēls). Manuskripts LU Bibliotēkas krājumā iekļauts 1935. gada 20. decembrī. Ar sarkanu tintes pildspalvu atzīmēts: “Izslēgts ar aktu Nr. 15, 1948. gada 1. septembrī”.¹¹ Komandējuma laikā, kas ilga vienu mēnesi, no 10. jūnija līdz 9. jūlijam, Jānis Bergs apmeklēja Vācijas, Šveices un Čehoslovākijas lauksaimniecības skolas un institūtus, fabrikas un rūpnīcas, zemnieku un valsts pārraudzībā esošas saimniecības, tikās ar augstskolu pasniedzējiem, lauksaimniecības departamentu vadītājiem un direktoriem. Šī ceļojuma laikā profesoram ir 61 gads (3. attēls).

3. attēls.

Jānis Bergs.

Attēls no: Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862-1999 : enciklopēdija. Jelgava : Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 17. lpp.

4. attēls.

Bergs, J. Ziņojums par ārzemju ceļojumu (komandējumu) zinātniskā nolūkā, 1924. gada vasarā. [Rīga, 1924]. 5 ats. lpp.
No LU Bibliotēkas krājuma.

Ķīmiķis, LU vecākais asistents Edvīns Iegrīve [Egrīve, Eegriwe] (1878 – 1944)

Edvīns Iegrīve dzimis 1878. gada 28. maijā Jelgavā, pēc Rīgas Reālskolas beigšanas 1899. gadā iestājies RPI Ķīmijas nodaļā, ko beidzis 1906. gadā ar inženiera tehnologa grādu (5. attēls). Divus pēdējos studiju gadus Edvīns Iegrīve bija profesora Oskara Lutsa (1871 – 1950) privātasistents. No 1906. līdz 1908. gadam strādāja analītiskās ķīmijas laboratorijā Ķīmijas tehniskajā skolā Ņikuļinā Tveras gubernā. 1910. gada vasaras brīvlaikā Edvīns Iegrīve praktizējas pie profesora J.F. Kolšitera (Volkmar Kohlschütter (1874 – 1938) Bernes universitātē.¹³ Pēc atgriešanās Rīgā RPI Ķīmijas nodaļā no 1908. gada līdz 1918. gadam strādā kā asistents, LU no

¹⁰ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 193. lpp.

¹¹ LU Bibliotēkas inventāru grāmata, Nr. 15 (1935:1-5520), 131. lpp. (turpmāk – Inventāru grāmata).

¹² Bergs, J. *Ziņojums par ārzemju ceļojumu (komandējumu) zinātniskā nolūkā, 1924. gada vasarā*. [Rīga, 1924]. 3. lpp.

¹³ Edvīns Iegrīve. *No: Augusts Ķešāns dzīvē un darbā* : [krājums]. Rīga : Zinātne, 1981. 218. lpp.

1920. gada ieņēmis vecākā asistenta vietu Ķīmijas laboratorijā. Blakus tiešajiem pienākumiem viņš intensīvi nododas zinātniskās pētniecības darbam mikroķīmijas analīzes laukā. 1929. gadā iegūst ķīmijas doktora grādu. Edvīna Iegrīves ieguldījums analītiskajā ķīmijā ir guvis atzinību arī ārpus Latvijas, viņš ar panākumiem publicējis rakstus ārzemju žurnālos, piedalījies zinātniskos projektos Vācijā.¹⁴ Edvīna Iegrīves ieguldījumu Latvijas valsts ir novērtējusi ar Triju zvaigžņu ordeņa IV šķiru.¹⁵

Lai gan viņu daudzkārt aicināja ieņemt docenta vietu, līdz pēdējai darba dienai LU Edvīns Iegrīve palika vecākā asistenta amatā. Laika biedri stāsta, ka viņš bija zinātnieks vienpatis un, ka viņam īpaši nav patīcis ne lasīt lekcijas, ne uzstāties ar referātiem. 1939. gada nogalē viņš kopā ar ģimeni izceļo no Latvijas un apmetas Vācijas okupētajā Polijā, viņa dzīvesbiedre bija kolēģa Voldemāra Fišera (1881 – 1934) māsa, pēc tautības vāciete.

5. attēls.

Edvīns Iegrīve.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs.

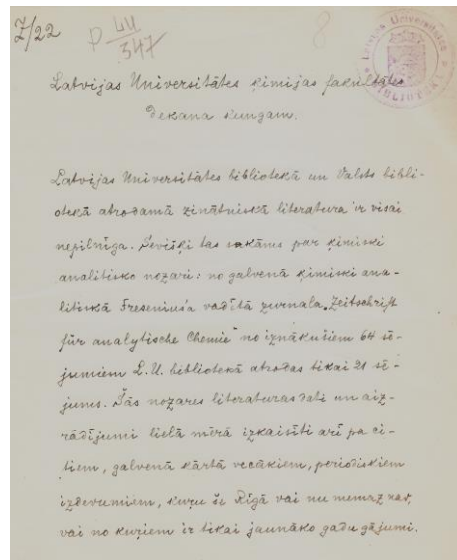
[Rīga] : Gulbis, 1929. 32. lpp.

Arī būdams projām no Rīgas, viņš turpina iesāktos darbus un laikā no 1940. gada līdz 1943. gadam publicē savus pēdējos trīs rakstus izdevumā

“Fresenius` Zeitschrift für Analytische Chemie”.¹⁶ 1944. gada 25. aprīlī Poznaņā Edvīna Iegrīves dzīve noslēdzas.¹⁷

Edvīna Iegrīves pārskats par ārzemju komandējumu¹⁸ (6. attēls). LU Bibliotēkas krājumā ienācis 1926. gada 22. februārī kā LU Sekretariāta dāvinājums, bet 1948. gada 1. septembrī no krājuma izslēgts.¹⁹ Vecākais asistents Edvīns Iegrīve par Latvijas Kultūras fonda piešķirtajiem 500 latiem 1925. gada vasarā piecas nedēļas pavadīja Austrijā, jo, kā viņš raksta savā atskaitē:

“Samērā ar Vāciju lētāka dzīve Austrijā noteica manu aizbraukšanu uz Vīni, kur es nodomāju iepazīties ar [Vīnes] Universitātes bibliotēku”²⁰. Ceļojuma mērķis bija izskatīt zinātnisko literatūru analītiskajā ķīmijā, it sevišķi publikācijas nozares žurnālos, kas LU Ķīmijas fakultātes vecākajam asistentam bija nepieciešami zinātniskajam darbam, bet nebija pieejama Latvijas bibliotēkās. Savu atskaiti, kas rakstīta rokrakstā ar tintes spalvu uz pierakstu burtnīcas lieluma 16 lappusēm ar autora parakstu teksta beigās, kas ievietota aploksnē, Edvīns Iegrīve iesāk ar zināmu kritiku Latvijas bibliotēkām:

6. attēls.

Iegrīve, E. Latvijas Universitātes ķīmijas fakultātes dekāna kungam. [Pārskats par vec. asist. E. Iegrīves ārzemju komandējumu pagājušās [1925. g.] vasaras brīvlaikā] : [manuskripts]. [Rīga, 1925]. 16 lpp., 1 lp. pielikums. No LU Bibliotēkas krājuma.

¹⁴ Turpat, 229. lpp.

¹⁵ Ar Triju zvaigžņu ordeni apbalvoto 19. saraksts [ar Nr. 1765 minēts Edvīns Iegrīve]. *Valdības Vēstnesis*, 1935, 16. nov., Nr. 262, 3. lpp.

¹⁶ Edvīns Iegrīve. *No: Augusts Kešāns dzīvē un darbā* : [krājums]. Rīga : Zinātne, 1981. 220.-223. lpp.

¹⁷ Turpat, 220. lpp.

¹⁸ Iegrīve, E. *Latvijas Universitātes ķīmijas fakultātes dekāna kungam*. [Pārskats par vec. asist. E. Iegrīves ārzemju komandējumu pagājušās [1925. g.] vasaras brīvlaikā] : [manuskripts]. [Rīga, 1925]. 16 lpp. + piel. (1 lp.).

¹⁹ Inventāru grāmatas, Nr. 6 (1926:1-6500), 101. lpp.

²⁰ Iegrīve, E. *Latvijas Universitātes ķīmijas fakultātes dekāna kungam*. [Pārskats par vec. asist. E. Iegrīves ārzemju komandējumu pagājušās [1925. g.] vasaras brīvlaikā] : [manuskripts]. [Rīga, 1925]. 2. lpp.

“Latvijas Universitātes bibliotēkā un Valsts bibliotēkā [tagad Latvijas Nacionālā Bibliotēka] atrodamā zinātniskā literatūra ir visai nepilnīga. Sevišķi tas sakāms par ķīmiski analītisko nozari: no galvenā ķīmiski analītiskā Fresenius vadītā žurnāla “Zeitschrift für Analytische Chemie” no iznākušiem 64 sējumiem LU bibliotēkā atrodas tikai 21 sējums.”²¹.

Tālāk Edvīns Iegrīve apraksta, cik un kādus žurnālus izskatīja, kā arī apraksta dažādu ķīmisko procesu būtību. Pēdējās piecas komandējuma dienas Edvīns Iegrīve pavadīja Cīrihes Tehniskās augstskolas bibliotēkā Šveicē. Atskaites noslēgumā Edgars Iegrīve secina: “Izlietodams abas minētās bibliotēkas, es piecu nedēļu laikā iespēju savākt diezgan plašu literatūru par analītisko ķīmiju, kura bija vajadzīga manis iesākto zinātnisko darbu turpināšanai šajā ķīmijas nozarē”.²² Aploksnē kopā ar komandējuma pārskatu atrodas arī LU Ķīmijas fakultātes dekāna profesora Jūlija Auškāpa (1884 – 1924) LU rektoram adresēta izziņa par komandējuma pārskata nodošanu LU Bibliotēkai.

Ķīmiķis, LU profesors Jānis Krustiņšons (1892 – 1946)

7. attēls.

Jānis Krustiņšons.

Attēls no: *Darba Balss*, 1985, 4. jūn., Nr. 67, 3. lpp.

Disociācijas pētījumos Jānis Krustiņšons konstruēja īpašu iekārtu tvaika spiedienu mērījumiem. Pētījumu rezultātus zinātnieks apkopoja doktora disertācijā, ko aizstāvēja 1929. gada 9. oktobrī kā piektais no jauniešiem Ķīmijas fakultātes mācībspēkiem. 1935. gada 10. aprīlī viņu ievēl par privātdocentu, Jānis Krustiņšons bija rosīgs mācību grāmatu sastādītājs. “Neorganiskās ķīmijas kurss” (1922 – 1924) divos sējumos, ko viņš sarakstīja kopā ar profesoru Mečislavu Centneršvēru (Mieczyslaw Centnerszwer, 1874 – 1944) bija pirmā un vienīgā oriģinālā mācību grāmata neorganiskajā ķīmijā latviešu valodā un ķīmijas specialitātes studenti no tās mācījās 20 gadus.

Jānis Krustiņšons (7. attēls) dzimis 1892. gada 4. martā Rīgas apriņķa Babītes pagastā mežsarga ģimenē, vidusskolas izglītību ieguva Rīgas Biržas komitejas komercskolā. 1911. gadā iestājās RPI Mehānikas nodaļā, bet 1913. gadā kļuva par Ķīmijas nodaļas studentu. Pirmā pasaules kara dēļ studijas ieilga, tāpēc tikai 1921. gadā viņš ar uzslavu beidza LU Ķīmijas fakultāti, iegūstot inženiera ķīmiķa grādu. Jau studiju gados – no 1919. gada Jānis Krustiņšons sāka strādāt LU par subasistentu un palika turpat līdz mūža galam. Ieguvis augstskolas diplomu, viņš kļuva par mācībspēku un veica zinātnisko darbu fizikālajā ķīmijā. Viņš pēta dažādu vielu termisko dislokāciju, tas ir, noskaidro, kā tās sadalās karsējot.

Ziņojums par zinātnisko komandējumu
1928.g. vasaras brīvlaikā.
J. Krustiņšons.

Mana ārzemju brauciena notikums bij iepazīties ar
datākiem augstu temperatūru precīzas mērīšanas metodēm,
termometru pārbaudes ietaisem, termostatiem un elektriskām
mērīšanām, kādas lēta zinātniskos pētījumos. Vienīgā
iestāde Vācijā, kur visas šīs lietas koncentrētas, atrodas
Berlīnē, Šarlotenburģā. Tā ir „Physikalisch-Technische
Reichsanstalt”, kas sastāv no vairākiem ēkām un iņem
vairākus kvartālus starp sekojošiem ielām: Marchstrasse,
Wiener Siemensstrasse, Fraunhofer un Guerickestr.
Personam, kam nav parazīšanās, ietej gandrīz neiespē-
jama, jo katrs apmeklējums traucē darbu, kas saistīts
galvenā kārtā ar visādu ~~parazīt~~ tehniskā lietojamo
mērīšanas ~~instrumentu~~ instrumentu pārbaudi. Pateicoties
L. Ilvur dabas zinātņu fakultātes profesora Ilvura
kopa rekomendācijai, kam turu parazītātas mērīšanas iestādes
viceprezidents prof. Schell's man bij iespējams ne tikai
1928.7.7. 1928. g. vasaras
brīvlaikā.

8. attēls.

Krustiņšons, J. Ziņojums par zinātnisko komandējumu 1928. g. vasaras brīvlaikā. [Rīga, 1929]. 15, [1] lp. : il. No LU Bibliotēkas krājuma.

Nozīmīgas izmaiņas viņa zinātniskajā karjerā izraisa 1940. gads, kad, līdz ar pārkārtojumiem LU pēc padomju augstskolu principiem, viņu ieceļ par Fizikālās ķīmijas katedras vadītāju un pēc mēneša – par profesoru. Bija paredzēts arī aicināt Latvijas PSR Zinātņu

²¹ Turpat, 1. lpp.

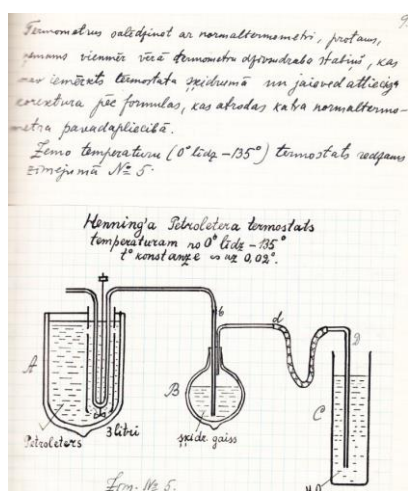
²² Turpat, 16. lpp.

akadēmijas darbā, bet šos nodomus izjauca profesora nāve gada 1. jūnijā.²³

LU Bibliotēkā pieejams tolaik vēl vecākā asistenta „Ziņojums par zinātnisko komandējumu 1928. gada vasaras brīvlaikā”²⁴ (8. attēls). Ziņojums rakstīts ar melnu tintes spalvu rūtiņu burtnīcā, teksts lapu vienā pusē, kas papildināts ar sešiem tehniskiem zīmējumiem. Ziņojuma 1. lappusē redzams, ka dokuments 1948. gada inventarizācijas laikā izslēgts no LU Bibliotēkas krājuma.

Komandējumā Jānis Krustiņšons dodas ar LU Ķīmijas fakultātes rekomendāciju par Latvijas Kultūras fonda līdzekļiem. Viņa brauciena mērķis bija „iepaazīties ar dažādām augstu temperatūru precīzas mērīšanas metodēm, termostatu pārbaudes ietaisēm, termostatiem un elektriskām krāsnīm, kādas lieto zinātniskajos pētījumos”,²⁵ tālāk viņš raksta, ka vienīgā vieta Vācijā, kur ar šādām ierīcēm var iepazīties, ir Berlīnē Federālajā fizikāli tehniskajā institūtā (Physikalisch – Technische Reichsanstalt, tagad – Physikalisch – Technische Bundesanstalt) un arī ne katram gribētājam, bet tikai ar personīgu ieteikumu un šādu rekomendāciju viņam sniedza profesors Rūdolfs Meijers (1880 – 1966). Jānis Krustiņšons šajā institūtā nedēļas laikā iepazīnās ar dažādu temperatūras mērinstrumentu darbību.

Attēlā (9. attēls) redzams termostats 100 % pastāvīgas temperatūras uzturēšanai.²⁶ Savukārt,

Berlīnes Fizikālās ķīmijas institūtā (Institut für Physikalische Chemie in Berlin) viņš tikās ar tā direktoru Maksu Boldšteinu (Max Ernst August Bodenstein, 1871 – 1942) un noklausījās vairākas vācu profesoru lasītās lekcijas.²⁷

Leipcigas Universitātes Fizikālās un teorētiskās ķīmijas institūtā (tagad – Wilhelm-Ostwald-Institut für Physikalische und Theoretische Chemie) viņš iepazinās ar laboratoriju iekārtojumiem un atzina, ka tās „... iekārtas ziņā ļoti līdzīgas attiecīgām mūsu Universitātes laboratorijām”²⁸, kā arī strādāja institūta bibliotēkā. Minhenē Jānis Krustiņšons apmeklēja Tehniskās fizikas institūta (Institut für Technische Physik) laboratorijas un vienu no lielākajiem zinātnes un tehnikas muzejiem pasaulē – Vācijas Tehnoloģiju un dabaszinātņu muzeju (tagad – Deutsches Museum). Visu ziņojumu caurvij ķīmijas procesu un iekārtu apraksts un skaidrojums.

9. attēls.

Krustiņšons, J. Ziņojums par zinātnisko komandējumu 1928. g. vasaras brīvlaikā. [Rīga, 1929]. 15, [1] lp. : il. No LU Bibliotēkas krājuma.

Inženieris, LU profesors Arturs Tramdahs (1884 – 1970)

Arturs Tramdahs dzimis 1884. gada 14. septembrī Rubas pagastā Kurzemē, mācījies Jelgavas reālskolā, 1910. gadā ar uzslavu beidzis RPI Inženieru nodaļu, iegūstot būvinženiera grādu. Līdz 1. pasaules karam Artura Tramdaha vadībā uzbūvēja Gogoļa, Dzirnavu, Lāčplēša un Daugavpils ielas dzelzsbetona viaduktus, gājēju tuneli un Rīgas stacijas bagāžas telpu. Laikā no 1915. gada līdz 1918. gada pavasarim viņš strādā Maskavā. No 1919. gada līdz 1952. gadam strādā LU: ir piedalījies Organizācijas padomes darbā un Inženierzinātņu fakultātes izveidošanā, ievēlēts par vecāko docentu, (ar pārtraukumiem) – par Inženierzinātņu fakultātes dekānu, 1934. gadā iegūst doktora grādu, ievēlēts par profesoru. 1926. gada 16. novembrī apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa III šķiru.

No 1944. gada līdz 1952. gadam vadīja Autoceļu un tiltu būvniecības katedru. 1952. gadā par “nepareiziem uzskatiem” padomju vara Arturu Tramdahu atbrīvoja, darba gaitas profesors

²³ Gode, H. Nozīmīgs mūža gājums [par Jāni Krustiņsonu]. *Darba Balss*, 1985, 4. jūn., Nr. 67, 3. lpp.

²⁴ Krustiņšons, J. *Ziņojums par zinātnisko komandējumu 1928. g. vasaras brīvlaikā*. [Rīga, 1929]. 15, [1] lp. : il.

²⁵ Turpat, 1. lpp.

²⁶ Turpat, 1.-3. lpp.

²⁷ Turpat, 13.-14. lpp.

²⁸ Turpat, 14. lpp.

turpina Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā kā Būvniecības katedras vadītājs. Miris 1970. gada 26. aprīlī, apbedīts Rīgā, 2. Meža kapos.

1923. gada vasarā par Kultūras fonda piešķirtajiem 800 latiem²⁹ Arturs Tramdahs devās zinātniskā komandējumā, redzētais ir aprakstīts un atspoguļots ziņojumā.³⁰ Ziņojums LU Bibliotēkas krājumā iekļauts no Rezerves fonda 1979. gada 23. aprīlī ar aktu Nr. 642, nav norādīts darba autors.³¹

Ziņojums rokrakstā ar melnu tintes spalvu pierakstu kladē (23 × 28 cm) cietos vākos uz 104 lapām, ar tekstu lapu vienā pusē un ielīmētām 33 fotogrāfijām. Arturs Tramdahs, toreiz vēl docents, Šveicē un Vācijā iepazinās ar betona pielietošanu dažādos būvniecības darbos, piemēram, apskatīja spēkstaciju un zvejniecības ostas būvniecības darbus, apmeklēja augstskolu laboratorijas Cīrihē, Karlsruē, Drēzdenē, Vīnē un Berlīnē un tikās ar mācītbspēkiem.

Vairāk par Arturu Tramdahu autores publikācijā.³²

Mehāniķis, LU doktors Jānis Pestmalis (1893 – ?)

Jānis Pestmalis (*10. attēls*), dzimis 1893. gada 19. februārī Vidzemē, apmeklējis privātģimnāziju Tērbatā un 1910. gadā kā eksterns beidzis ģimnāziju Pēterburgā. RPI Mehānikas nodaļu beidzis 1917. gadā inženiera tehnologa grādu. Pēc tam bijis kara dienestā flotē Krievijā, no 1919. gada janvāra līdz 1920. gada oktobrim piedalījies kaujās Latvijas armijas rindās. LU 1920. gada 1. jūlijā ievēlēts par asistentu, no 1921. gada rudens viņš pasniedza tehnisko rasēšanu Inženierzinātņu un Ķīmijas fakultātēs, bet no 1923. gada – arī Mehānikas fakultātē.

10. attēls.

Jānis Pestmalis.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs.

[Rīga] : Gulbis, 1929. 26. lpp.

No 1924. gada līdz 1929. gadam strādājis arī Kara ministrijā Bruņošanās pārvaldē par inženieri konstruktoru, kur izstrādājis vairākus projektus militāri tehniskām ierīcēm un sastādījis daudzu militāro piederumu un ieroču aprakstus un instrukcijas šo ierīču apkalpošanai (piemēram, vairākiem aviācijas motoriem un kuģu dzinējiem). Lasījis lekcijas Rīgas pilsētas tehnikumā, privātā tehniskā augstskolā un Krišjāņa Barona tautas augstskolā.

1929. gadā ievēlēts par privātdocentu, 1938. gada pavasarī – par docentu.³³ 1939. gadā repatriējas uz Vāciju³⁴, 1946. gadā ar sludinājumu laikrakstā “*Jaunās Ziņas*” meklē brāli, savu dzīves vietu uzrādot Vācijas pilsētu Ansbahu : “*Pestmali Herbertu, dz. 1891. g. 29 jūl. meklē brālis Jānis Pestmalis, Ansbah, Heimweg 11.*”³⁵ Austrālijā iznākošā rakstu krājuma “*Archīvs*” galvenais redaktors profesors Edgars Dunsdorfs (1904 – 2002) vēl 1980. gadā ar laikraksta “*Laiks*” palīdzību meklēja bijušos Latvijas mācītbspēkus, t.sk., citu personu vidū bija minēts arī Jāņa Pestmaļa vārds.³⁶

²⁹ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīga] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 212. lpp.

³⁰ Tramdahs, A. *Ziņojums Universitātes Padomei par ārzemju ceļojumu 1923. gada vasarā* : [manuskripts]. [Rīga, 1924]. 104 lp. : il., ielīm. fotogr., tab.

³¹ Inventāru grāmatas, 1979, (Aktu Nr. 601-800), Akts Nr. 642.

³² Klūga, V. Inženierzinātņu profesora Artura Tramdaha (1884-1970) intelektuālais un kultūrvēsturiskais mantojums Latvijas Universitātes Bibliotēkā. *No: Zinātņu vēsture un muzejniecība (Latvijas Universitātes raksti ; 815.sēj.)*. - Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2017. 130.-137. lpp.

³³ Latvijas Universitāte. *Latvijas Universitāte, 1919-1929*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1929. 439. lpp.

³⁴ Personu saraksts, kuras 5-c. repatriācijas iecirknī, saskaņā ar 1939. g. līgumu par vācu tautības Latvijas pilsoņu repatriāciju, š. g. 20. novembrī atlaistas no Latvijas pavalstniecības [ar 37. Nr. minēts Jānis Pestmalis]. *Valdības Vēstnesis*, 1939, 21. nov., Nr. 264, 12. lpp.

³⁵ Meklē radus un paziņas! *Jaunās ziņas*. 1946, 27. nov., 3. lpp.

³⁶ [Dunsdorfs, E.] Lūgums lasītājiem. *Laiks*. 1980, 30. aug., 6. lpp.

Helmuta Guļevska publikācijā *“Latvijas Universitātes mehāniķi emigrācijā”*³⁷ norādīts, ka par darbību emigrācijā pagaidām ziņu nav. Raksta autore neatrada ziņas par Jāni Pestmaļa dzīves gaitām pēc 1946. gada.

LU Mehānikas fakultātes asistents Jānis Pestmalis zinātniskā komandējumā devās 1923. gada vasarā par Kultūras fonda piešķirtajiem 400 latiem.³⁸ Ziņojums³⁹ rakstīts ar rakstāmmašīnu ar lillā tinti uz A4 lieluma pauspapīra lapām, teksts lapas vienā pusē, kopā 172 lapas ar tehniskiem zīmējumiem un melnbaltām fotogrāfijām, teksta beigās ir autora paraksts ar melnu tintes spalvu (11. attēls).

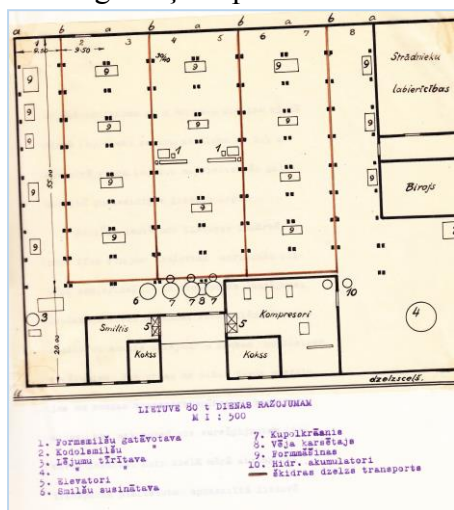
S A T U R S :	
I) 1923g. Hamburgas Lietuves Aroda Izstādes piezīmes	lp. 4
II) 1923 g. Gēteborgas izstādes piezīmes	57
III) Sellersna gultņu izgatēvošanas gaita	73
IV) Berzes parādības slīdīgultņos	95.

11. attēls.

Pestmalis, J. Mehānikas Fakultātes asistenta Jāņa Pestmala 1923. gada vasaras komandējuma uz ārzemēm ziņojums. Rīga, 1924. 127 lp. : il.
No LU Bibliotēkas krājuma.

Ziņojums mašīnrakstā uz piecām lappusēm, kas ievietotas aploksnē, bez autora paraksta. Ziņojuma manuskripts LU Bibliotēkas krājumā iekļauts 1935. gada 20. decembrī. Ar sarkanu tintes pildspalvu atzīmēts: *“Izslēgts ar aktu Nr. 15, 1948. gada 1. septembrī”*.⁴⁰

Ziņojumā aprakstīts redzētais divās izstādēs Hamburgā (Vācijā) un Gēteborgā (Zviedrijā). Hamburgā viņš iepazinās ar izstādītajiem rūpnīcu čuguna lietuvju projektiem. Cita starpā viņš raksta: *“Vecās lietuves ar pustumšām, piekvēpotām telpām, kur mistiski kustas melni cilvēku tēli kvēlojošas šķidrās dzelzs fantastiski apgaismoti, jo vairāk izzūd no modernām fabrikām.”*⁴¹ Kā piemērs aprakstīts un mērogā uzskicēts jaunuzceltas lietuves paraugs – ēkas lielums 720 m², no kuriem 420 m² ir lietuves halle, strādājošo skaits 500 vīru⁴² (12. attēls).

12. attēls.

Pestmalis, J. Mehānikas Fakultātes asistenta Jāņa Pestmala 1923. gada vasaras komandējuma uz ārzemēm ziņojums. Rīga, 1924. 127 lp. : il.
No LU Bibliotēkas krājuma.

Jānis Pestmalis arī aprakstījis un uzzīmējis lietuvju iekārtas, kā arī izteicis secinājumu, ka *“..labus panākumus dod zinātnes pielietošana lietuves tehnikā,”*⁴³ uzsverot, ka *“..visām lielām*

³⁷ Guļevskis, H. Latvijas Universitātes mehāniķi emigrācijā. *No: Rīgas Tehniskās universitātes vēstures lappuses : [rakstu krājums]. (Acta historiae scientiarum Baltica = Baltijas zinātņu vēstures apcerējumi = Из ученой естествознания и техники Прибалтики, vol. 9).* Rīga : Rīgas Tehniskā universitāte, 1992. 199. lpp.

³⁸ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928.* [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 206. lpp.

³⁹ Pestmalis, J. *Mehānikas Fakultātes asistenta Jāņa Pestmala 1923. gada vasaras komandējuma uz ārzemēm ziņojums.* Rīga, 1924. 127 lp. : il.

⁴⁰ Inventāru grāmatas, Nr. 15 (1935:1-5520), 131. lpp.

⁴¹ Pestmalis, Jānis, *Mehānikas Fakultātes asistenta Jāņa Pestmala 1923. gada vasaras komandējuma uz ārzemēm ziņojums.* Rīga, 1924. 4.-10. lpp.

⁴² Turpat, 8.-9. lpp.

⁴³ Turpat, 4. lpp.

*fabrikām ir savas aroda skolas, kurās apmāca jaunekļus ne tikai praktiskos priekšmetos, bet arī vajadzīgajās zinātnēs”.*⁴⁴

Gēteborgā Jāņa Pestmaļa mērķis bija iepazīties ar Zviedrijas metālrūpniecības sasniegumiem, tādiem kā dzelzs un tērauda rūpniecība un mašīnbūvniecību, piemēram, motoru, turbīnu, kokapstrādes mašīnu izgatavošana.⁴⁵ Viņš secina, ka zviedru labie panākumi šajā nozarē ir pateicoties ūdens spēkam jeb hidroelektostacijām, kuru ražoto enerģiju izmanto ne tikai rūpniecībā, bet arī lauksaimniecībā.⁴⁶ Viņš apraksta izstādē redzētās lokomotīves, turbīnas un motorus kuģniecības vajadzībām, lodīšu gultņus, ar ko Zviedrija tolaik bija slavēta visā pasaulē.⁴⁷ Ziņojuma noslēgumā viņš no teorijas prakses skatu punkta apraksta Sellera gultņu izgatavošanas procesu⁴⁸ un berzi kā fizikālo parādību gultņu ekspluatācijas gaitā, tekstu ilustrējot ar paskaidrojošiem zīmējumiem.⁴⁹

Arhitekts LU profesors Augusts Malvess (1878 – 1951)

13. attēls.

Augusts Malvess.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs.

[Rīga] : Gulbis, 1929. 16. lpp

Augusts Malvess (13. attēls) dzimis 1878. gada 2. novembrī Vecgulbenē. No 10 gadu vecuma viņš dzīvoja Rīgā, 1899. gadā beidza Rīgas pilsētas reālskolu un iestājās RPI Arhitektūras (Celtniecības) nodaļā, kur 1906. gadā ieguva inženiera arhitekta grādu. Līdz 1909. gadam strādāja arhitekta Konstantīna Pēkšēna (1859 – 1928) darbnīcā, pēc tam atvēra būvbiroju. Līdz Pirmajam pasaules karam pēc Augusta Malvesa projektiem Rīgā uzcelts ap 20 daudzstāvu dzīvojamu namu un sabiedrisko ēku citās pilsētās.⁵⁰ Pirmā pasaules kara laikā viņš strādāja Maskavā, vēlāk arī Kaukāzā.

Pēc atgriešanās Latvijā Augusts Malvess 31 gadu, no 1919. gada līdz aiziešanai pensijā 1950. gadā, strādā LU Arhitektūras fakultātē: sākumā kā docents un vecākais docents, no 1928. gada līdz 1930. gadam bijis Arhitektūras fakultātes dekāns, no 1939. gada – ārkārtējais profesors, bet kopš 1944. gada – profesors, katedras vadītājs.

Izcilākais Augusta Malvesa zinātniskais veikums un mūža darbs ir celtniecības terminoloģijas latviešu – krievu – vācu vārdnīca “Tehniskā vārdnīca būvvielām, būvdarbiem un konstrukcijām ar pielikumu ģeometrijai un mehānikai”.⁵¹ Augusts Malvess Miris 1951. gada 9. maijā Rīgā.

LU Bibliotēkas krājumā atrodas Augusta Malvesa “Pārskats par ārzemju ceļojumu ar Kultūras fonda līdzekļiem 1925. g. vasarā”.⁵² Pārskats mašīnrakstā uz 21 lappuses ar ielīmētām 33

⁴⁴ Turpat, 5. lpp.

⁴⁵ Turpat, 38. lpp.

⁴⁶ Turpat, 54.-55. lpp.

⁴⁷ Turpat, 61.-72. lpp.

⁴⁸ Turpat, 73.-95.lpp.

⁴⁹ Turpat, 95.-172.lpp.

⁵⁰ Krastiņš, J. Augusts Malvess. *Zvaigzne*, 1990, 20. janv., Nr. 2, 18. lpp.

⁵¹ Malvess, A. *Techniska vārdnīca būvvielām, būvdarbiem un konstrukcijām ar pielikumu ģeometrijai un mēchanikai = Technisches Wörterbuch betreffend Baustoffe, Bauarbeiten und Baukonstruktionen mit einem Anhang für Geometrie und Mechanik = Технический словарь строительных материалов, строительных работ и конструкций с приложениями по геометрии и механике*. [Rīga] : Autors, 1931 xxxii, 688 lpp. : il.

⁵² Malvess, A. *Pārskats par ārzemju ceļojumu ar Kultūras fonda līdzekļiem 1925. g. vasarā* / Augusts Malvešs. [Rīga, 1925]. 21 lp. : fotogr.

melnbaltām fotogrāfijām. Pārskata manuskripts LU Bibliotēkas krājumā iekļauts 1935. gada 20. decembrī, bet izslēgts 1948. gada 1. septembrī ar aktu Nr. 15.”⁵³

Komandējumā par Kultūras fonda piešķirtajiem 1000 latiem⁵⁴ Augusts Malvess pavadīja piecas nedēļas, kurās apmeklēja Parīzi un Marseļu Francijā, Dženovu, Karrāru un Romu Itālijā, ceļojumu noslēdzot Austrijas galvaspilsētā Vīnē. Ceļojuma laikā profesors iepazīnās ar būvniecības paņēmieniem, kuros izmantoti akmeņi, akmenslauztuvēs uzzināja par to iegūšanas, apstrādes un transportēšanas veidiem un paņēmieniem, kā arī ievāca 30 dažādus akmens paraugus LU Arhitektūras fakultātes Būvvielu kolekcijai un izdarīja vairāk nekā 100 fotouzņēmumus, no kuriem vairāk nekā 50 fotogrāfijas diapozitīvu veidā nodeva fakultātes Būvvielu un būvkonstrukciju katedrai.⁵⁵

Itālijā viņš apmeklēja Karrāras pilsētu, kas ievērojama ar tur iegūto balto un zilganpelēko marmoru, kas izmantots Panteona un Trajāna kolonnas celtniecībā Romā. Šīs akmenslauztuves Augusts Malvess apmeklēja vairākkārt, bet pārskatā par 1925. gada vasaras apmeklējumu raksta: “*Kailās Marmora kalnugrēdas atrodas dažus kilometrus atstātas no Karrāras dzelzceļa pietātnes. [...] Tā kā mans ceļojuma laiks bija aprobežots, tad varēju apskatīt tikai tās lauztuves, kas atrodas kalnu pakājē. Viņās iegūst zilgani pelēko marmoru, saukto “Bordiglio” un balto, izraibotu ar pelēkiem plankumiem.*”⁵⁶ Pievienotas piecas melnbaltas fotogrāfijas (14. attēls). Bijušie studenti atceras, ka Itālijas marmora lauztuvju un turienes tehnoloģisko procesu izklāsts, ilustrēts ar izteismīgiem akmens zāģēšanas imitēšanas žestiem bija profesora sevišķi iemīļota tēma lekcijās.⁵⁷

14. attēls.

Malvess, A. Pārskats par ārzemju ceļojumu ar Kultūras fonda līdzekļiem 1925. g. vasarā / Augusts Malvešs. [Rīga, 1925]. 21 lp. : fotogr.

No LU Bibliotēkas krājuma.

Arhitekts, LU profesors Arnolds Lamze (1889 – 1945)

Arnolds Lamze (15. attēls) dzimis 1889. gada 25. janvārī Iecavā. Lamžu māju saimniekam rocība bija pietiekama, lai dēlam varētu nodrošināt izglītību, tāpēc jau zēna gados mazajam Arnoldam rodas iespēja mācīties pamatskolā Rīgā, pēc tam Nikolaja Mironova privātajā komercskolā, kuru pabeidz 1909. gadā. Lauku zēnam tuvāka bija kļuvusi pilsētas vide, tāpēc viņš jau 1909. gadā iestājas RPI Arhitektūras (Celtniecības) nodaļā. Kad studijas sāk tuvoties nobeigumam, sākas Pirmais pasaules karš, lai gan studijas beidz jau 1914. gadā, tikai 1916. gadā Arnolds Lamze spīdoši aizstāv diplomdarbu, iegūstot pirmās šķiras inženiera arhitekta grādu.

⁵³ Inventāru grāmatas, Nr. 15 (1935:1-5520), 131. lpp.

⁵⁴ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 203. lpp.

⁵⁵ Turpat, 1.-2. lpp.

⁵⁶ Turpat, 9. lpp.

⁵⁷ Krastiņš, J. Augusts Malvess. *Zvaigzne*, 1990, 20. janv., Nr. 2, 18. lpp.

15. attēls.

Arnolds Lamze.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs.

[Rīga] : Gulbis, 1929. 16. lpp.

Arī darba gaitas jāuzsāk kara apstākļos. Pēc institūta beigšanas viņš vada darbus dzelzceļa un ēku būniecībā Pēterburgas guberņā, Veļikije Lukos, arī Daugavpils frontē, īsu laiku viņš ir guberņas inženiera palīgs, bet jau 1918. gadā atgriežas Rīgā un iestājas darbā Latvijas dzelzceļu virsvaldē par Tehniskās direkcijas civilbūvju nodaļas vadītāju.

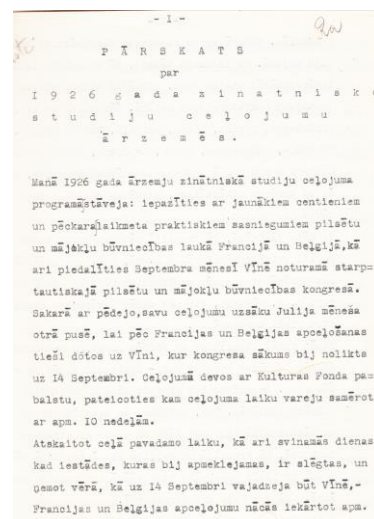
Kad darbu uzsāk LU, Arnolds Lamze ir viens no Arhitektūras fakultātes organizētājiem un turpmāko darba dzīvi velta darbam LU: bijis docents, no 1928. gada – vecākais docents, no 1939. gada 11. oktobra – ārkārtējais profesors, no 1940. gada 1 oktobra – profesors, Ēku un pilsētu iekārtas katedras vadītājs, 1944./45. m./g. – LU Vietējās komitejas priekšsēdētājs. 1934. gadā apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa III šķiru.

Arnolda Lamzes profesionālās darbības joma ir pilsētbūvniecība. Viņš ir Nacionālās celtniecības komitejas pilsētu izbūves komisijas un Rīgas komitejas loceklis, Latvijas pilsētu savienības pārstāvis Iekšlietu ministrijas Būvniecības departamentā, Starptautiskās pilsētbūvniecības savienības (International Federation for Housing and Town-Planning) biedrs.⁵⁸

Arnolda Lamzes vadībā 20. gadsimta 30. gados izstrādāja pirmo mūsdienu izpratnei atbilstošu Rīgas pilsētas ģenerāļplānu. Viņa rīcībā bija visas Eiropas valstu pieredze pilsētbūvniecības jautājumos, kas iegūta darbojoties Starptautiskajā mājokļu un pilsētbūvniecības savienībā, kura regulāri savos kongresos izskatīja aktuālākās pilsētbūvniecības problēmas.⁵⁹

Attīstības priekšlikumi bija balstīti uz nopietnu pilsētas vēsturiskās attīstības analīzi, sākot no 18. gadsimta līdz 20. gadsimta divdesmitajiem gadiem. Tika rūpīgi izstrādāts Rīgas un tuvākās apkārtnes teritoriju ģeomorfoloģiskais raksturojums, izdarīti secinājumi varbūtējai šo teritoriju izmantošanai pilsētas vajadzībām, doti priekšlikumi transporta organizācijai. Arnolds Lamze, sekodams citu pasaules lielpilsētu praksei, savu pilsētu tālākā nākotnē redzēja kā Lielrīgu, dižu, skaistu pasaules lielpilsētu⁶⁰, formulējot arī teorētiskos pamatus.⁶¹ Arnolds Lamze atzina, ka ne jau karā novājinātā pilsēta prasa revidēt robežas - pie Rīgas izbūves jautājumiem jāpieiet ar tālākas nākotnes mērogu. Pamatojoties uz empīriskiem statistiskiem aprēķiniem un ievērojot dabiskā un mehāniskā pieauguma īpatnības, tika aprēķināts iedzīvotāju skaits: viens miljons (prof. K. Balodis) vai pusotra miliona (M. Skujenieks) 2010. gadā. Arnolds Lamze skaidri atbildēja, ka savās toreizējās administratīvajās robežās pilsēta nespēs tādu iedzīvotāju skaitu savās toreizējās nometināt.⁶² Arnolds Lamze miris 1945. gada 25. jūlijā Rīgā.

LU Bibliotēkā glabājas Arnolda Lamzes, tolaik LU Arhitektūras fakultātes Ēku un pilsētu iekārtas mācības katedras pārstāvja, "Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs"⁶³ (16. attēls).

16. attēls.

Lamze, A. Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs. Rīga, 1927. 24 lpp., [11] lp. : il.
No LU Bibliotēkas krājuma.

⁵⁸ Apsītis, V. Pie Lielrīgas šūpuļa. *Literatūra un Māksla*, 1989, 11. febr., Nr.6, 8. lpp.

⁵⁹ Melbergs, G. Pēc līdakas pavēles. *Māksla*, 1988, 1. maijs, Nr.3, 66.-67. lpp.

⁶⁰ Apsītis, V. Pie Lielrīgas šūpuļa. *Literatūra un Māksla*, 1989, 11. febr., Nr.6, 8. lpp.

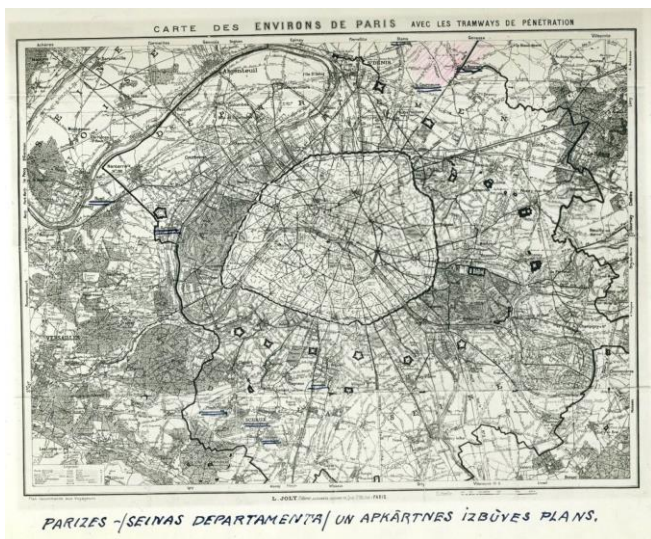
⁶¹ Lamze, A. *Territorijas problēma Lielrīgas izbūvē*. Rīga : Latvju Kultūra, 1932. 40 lpp., [4] lp. kartes : il., kartes, tab.

⁶² Apsītis, V. Pie Lielrīgas šūpuļa. *Literatūra un Māksla*, 1989, 11. febr., Nr.6, 8. lpp.

⁶³ Lamze, A. *Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs*. Rīga, 1927. 24 lpp., [11] lp. il.

Pārskats mašīnrakstā pierakstu burtnīcā uz 24 lappusēm ar autora parakstu ar melnu tintes spalvu, pielikumā atsevišķās lapās ielīmētas 11 melnbaltas fotogrāfijas. Manuskripts LU Bibliotēkas krājumā iekļauts 1927. gada 13. oktobrī, bet izslēgts 1948. gada 1. septembrī ar aktu Nr. 7. Ar zīmuli ir veikta atzīme “Kastē”, ar zilu lodītes pildspalvu – “No 1. fonda uz 8. fondu”.⁶⁴

Pārskata ievadā autors norāda: *Ceļojumā devos ar Kultūras fonda pabalstu [1200 latu]⁶⁵, pateicoties kam ceļojuma laiku varēju samērot apmēram 10 nedēļām*.⁶⁶ Komandējuma mērķis – iepazīties ar jaunākajiem sasniegumiem pilsētu un mājokļu būvniecībā Francijā un Beļģijā, piedalīties starptautiskā kongresā Vīnē, Austrijā. Ceļojuma mērķis bija iepazīties ar jaunākajiem sasniegumiem pilsētu un mājokļu būvniecībā Francijā pavisam viņš apmeklēja 12 pilsētas, Beļģijā – divas.

17. attēls.

Lamze, A. Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs.

Rīga, 1927. 24 lpp., [11] lp. : il.

No LU Bibliotēkas krājuma.

Pārskatā Arnolds Lamze apraksta katras pilsētas apmeklējumu, tikšanos ar nozares pārstāvjiem un ieguvumus. Piemēram, Parīzes apmeklējumu viņš nosauc par ceļojuma vienu no svarīgākajiem etapiem un cita starpā raksta: *“Pateicoties Parīzes pilsētas valdes Topogrāfiskās nodaļas laipnībai, es ieguvu vienu retu plānu kopoju, kas pārdošanā nav sastopams un, kurš raksturo Parīzes izbūves etapus kopš 18. gadsimta beigām, šo kopoju dāvāju LU Arhitektūras fakultātei”*⁶⁷ (17. attēls).

Viņš apmeklēja arī Parīzes pilsētu vēstures, ģeogrāfijas un ekonomikas institūtu (Institut d'Histoire, de Geographie et d'Economie Urbaines de la Villa de Paris) un tiekas ar profesoru un bibliotēkas pārzini Marcel Poete (1866 – 1950), kurš: *“.. neskatoties uz to, ka arī bibliotēka tanī laikā bija slēgta, atvēlēja man lietot plašo grāmatu un plānu krātuvi un iepazīstināja ar ļoti daudziem retiem plāniem un citiem datiem par franču pilsētu būvniecību.”*⁶⁸

Kongresā Vīnē tika iztirzāti divi galvenie temati: grunts [zemes] nozīme praktiskajā pilsētībūvniecībā un dzīvojamo ēku būvniecība, kā arī *“.. bija sarīkota plaša pilsētu būvniecības izstāde, kurā bija sakopoti jaunākie izbūves projekti un citi dati no visām valstīm. Kongresu noslēdz ar Vīnes pašvaldības izbūvēto mājokļu apskati”*.⁶⁹ Pēc tam kongresa dalībniekiem bija iespēja doties 10 dienu braucienā pa ievērojamākajiem Vācijas pilsētībūvniecības centriem. Arnolds Lamze raksta: *“Lai gan šis laiks ir uzskatāms kā ļoti īss priekš tik garas programmas (apskatē ietilpa Minhene, Nirnberga, Štugarte, Karlsrue, Ķelne, Diseldorfa un Esene), tad tomēr, pateicoties priekšzīmīgai brauciena organizācijai un plašai pretimnākšanai no dažādo iestāžu puses, viss studiju brauciens noritēja ļoti sekmīgi un sniedza dalībniekiem daudz vērtīgu atziņu, kā arī deva izdevību pa ceļojuma laiku tuvāki savstarpēji iepazīties un pārrunāt vienu otru speciālajautājumu, kas nebija iespējams kongresa oficiālo sēžu laikā”*.⁷⁰

⁶⁴ Inventāru grāmatas, Nr. 7 (1927:1-6440).

⁶⁵ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928.* [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 202. lpp.

⁶⁶ Lamze, A. *Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs.* Rīga, 1927. 1. lpp.

⁶⁷ Turpat, 8. lpp.

⁶⁸ Turpat.

⁶⁹ Turpat, 22. lpp.

⁷⁰ Turpat, 23.-24. lpp.

Arhitekts, LU profesors Pauls Kundziņš (1888 – 1983)

18. attēls.

Pauls Kundziņš.

Attēls no: Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs.

[Rīga] : Gulbis, 1929. 16. lpp

Pauls Kundziņš nāk no ievērojamās Kundziņu dzimtas – dzimis 1888. gada 4. februārī kā otrais bērns Smiltenes luterāņu draudzes mācītāja Kārļa Kundziņa ģimenē. Skolas gaitas Tērbatas klasiskajā ģimnāzijā, paralēli papildina savas zināšanas zīmēšanā un gleznošanā pie mākslinieces Zuzas Valteres (Susa Walter) un igauņu gleznotāja Paula Rauda. 1913. gadā beidz RPI Arhitektūras (Celtniecības) nodaļu, iegūstot inženiera arhitekta grādu un 100 rubļu prēmiju, pēc tam strādā Eižena Laubes (1880 – 1967) arhitektūras birojā Rīgā, 1. pasaules kara laikā tiek iesaukts Krievijas impērijas armijā, pēc tam strādā par arhitektu Orenburgas dzelzceļa virsvaldē. 1919. gadā piedalās LU Arhitektūras fakultātes organizēšanā⁷¹ un tur strādā līdz 1944. gada rudenim, kad dodas bēgļu gaitās uz Vāciju.

LU Arhitektūras fakultātē viņš vairākkārt bijis dekāns, bijis arī fakultātes sekretārs un arhīva pārzinis, vadījis arhitektūras studiju darbnīcu, paralēli tam lasīja lekcijas par Latvijas arhitektūru, tēlotāja mākslu un pieminekļu aizsardzību.

Viņu uzskata par vienu no lielākajiem latviešu arhitektūras senatnes pazinējiem un arhitektūras pieminekļu kopšanas darba aizsācējiem Latvijā. 1923. gadā Pauls Kundziņš organizē Pieminekļu valdi, kas izstrādā Likumu par kultūras pieminekļu aizsardzību, bet 1924. gadā viņš izvirza ideju par etnogrāfiskā brīvdabas muzeja veidošanu un vada iekārtošanas darbus un ir tā pirmais vadītājs. 1933. gadā – aizstāv disertāciju “*Dzīvojamā rija Latvijā*”.

Profesora darbs izpelnījies dažāda veida atzinību: 1933. gadā un 1935. gadā par zinātniskiem rakstiem viņš saņēma Krišjāņa Barona fonda prēmijas. Viņš apbalvots arī ar divām Kultūras fonda prēmijām un Triju zvaigžņu ordeni. 1935. gadā iecelts par kārtējo biedru Gustava Ādolfā akadēmijā Upsalā un 1938. gadā – par Igaunņu zinātnes biedrības biedru korespondentu.⁷²

Trimdā Vācijā, no 1946. gada līdz 1949. gadam bija Baltijas Universitātes Arhitektūras un inženierzinātņu fakultātes dekāns. Pēc pārcelšanās uz Stokholmu Zviedrijā strādā Folkloras institūtā. 1952. gadā pārceļas uz Halifaksu Kanādā pie dēla, kur strādāja kopā ar dēlu Andri arhitektu birojā un turpina arī zinātnisko darbību. 1974. gadā izdots monumentālais darbs “*Latvju sēta*”⁷³, kurā Pauls Kundziņš apvienojis savā mūžā savāktos materiālus un atziņas: dokumentējsi latviešu lauku sētu, tās vēsturi, celtnes, iekštelpas, iekārtas un citus dzīvei un darbam vajadzīgos priekšmetus.

Pauls Kundziņš miris 1983. gada 8. novembrī Halifaksā, Kanādā. Viņa pelnu urna apglabāta Zviedrijā blakus sievai un brālim Haraldam.

LU Bibliotēkā glabājas “*Docenta P. Kundziņa pārskats par Universitātes Padomes piešķirto komandējumu uz Igauniju, Somiju, Zviedriju, Norvēģiju un Dāniju 1924. g. vasarā*”.⁷⁴

Pārskata manuskripts LU Bibliotēkā ienācis kā dāvinājums 1926. gada 10. aprīlī, izslēgts 1948. gada 1. septembrī ar aktu Nr. 6. Ar zilu lodītes pildspalvu veikta atzīme “No 1. fonda uz 8. fondu”⁷⁵ (19. attēls).

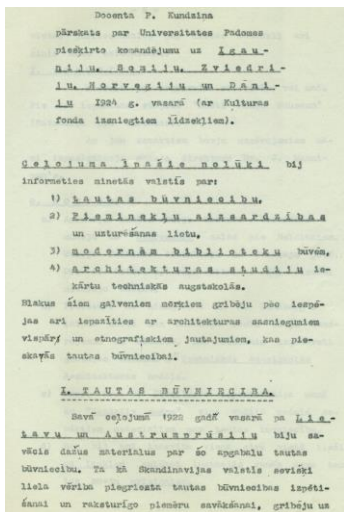
⁷¹ Kampe, P. Profesora Dr. arch. Paula Kundziņa 50 gadi. *Latvijas Architektūra*, 1938, 1. Dec., Nr. 6, 200.-2003. lpp.

⁷² Laube, E. Paula Kundziņa 60 gadu. *Nedēļas Apskats*, 1948, 30. janv., Nr. 71, 3. lpp.

⁷³ Kundziņš, P. *Latvju sēta* / Pauls Kundziņš ; Normunda Hartmaņa grafiskā apdare. [Stokholma] : Daugava, 1974. 449 lpp. : faksimili, ilustrācijas, karte, plāni, tabulas.

⁷⁴ Kundziņš, P. *Docenta P. Kundziņa pārskats par Universitātes Padomes piešķirto komandējumu uz Igauniju, Somiju, Zviedriju, Norvēģiju un Dāniju 1924. g. vasarā*. Rīga, 1924. 22 lp., pielikumi.

⁷⁵ Inventāru grāmatas, Nr. 6 (1926:1-6500), 3.lpp.

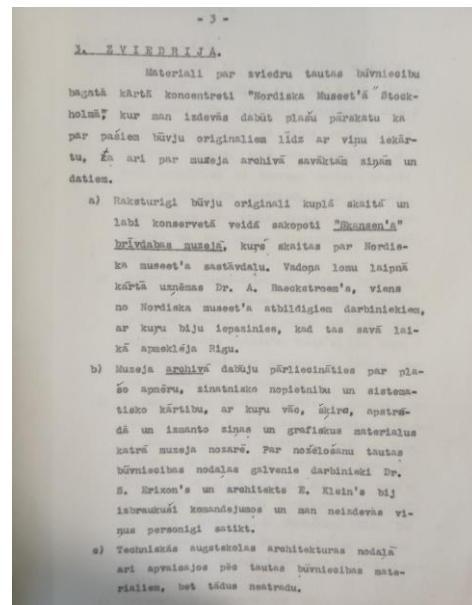

19. un 20. attēls.

Kundziņš, P. Docenta P. Kundziņa pārskats par Universitātes Padomes piešķirto komandējumu uz Igauniju, Somiju, Zviedriju, Norvēģiju un Dāniju 1924. g. vasarā. Rīga, 1924. 22 lp., pielikumi.
No *LU Bibliotēkas krājuma*.

Kamandējuma mērķis – iepazīties ar “*tautas*” [brīvdabas muzejiem] būvniecību, pieminekļu aizsardzību, modernām bibliotēku būvēm un arhitektūras studijām augstskolā.⁷⁶ Somijā Pauls Kundziņš apmeklēja 1909. gadā atvērto Seurasāri (Seurasaari) brīvdabas muzeju, Helsinku Tehniskās augstskolas Arhitektūras nodaļā apskata lauku būvju uzmērījumus un attēlus, Somijas Nacionālajā muzejā (Suomen kansallismuseo) iepazīstas ar savāktajiem materiāliem par tautas būvniecību, kā arī izmanto iespēju “*uz laukiem*” aplūkot ēku oriģinālus.⁷⁸

Zviedrijā apmeklēja Ziemeļu muzeju (Nordiska museet) un vecāko pasaules brīvdabas muzeju Skansenu (Skansen) Stokholmā (20. attēls), kuros saņēma plašu pārskatu par būvju oriģināliem un zinātnisko darbu materiālu vākšanā un sistematizēšanā.⁷⁹ Norvēģijā, Norvēģijas nacionālajā muzejā (Norska Folkemuseum), iepazīstas ar muzeja arhīva darbu un sagatavošanas darbiem būvju pārvietošanai uz muzeju. Norvēģijā arī vairākās provinces pilsētās atrodas brīvdabas muzeji viņš apmeklēja vie nu no tiem – Lillehammrē De Sandvigske Samlinger muzeju, pārgājienā secina, ka “*uz laukiem atrodami vēl diezgan daudz šo tautas būvniecības pieminekļu*”.⁸⁰

20. attēls.

Dānijā Pauls Kundziņš apmeklēja Dansk Folkemuseum netālu no Kopenhāģenas, un secina, ka, lai arī muzejs nevar mēroties ar Zviedrijas un Norvēģijas muzejiem, arī te saglābti zīmīgi materiāli un vērtības un noslēgumā atzīmē, ka redzētais noderēs “*kā ļoti vērtīga viela pie jautājuma apstrādāšanas par latvju tautas būvēm*”.⁸¹

Pieminekļu aizsardzības jautājums Paulu Kundziņu interesēja viņa pasniedzamā priekšmeta LU “*Pieminekļu uzturēšana*” papildināšanai, no otras puses – tas palīdzēs viņa darbībai Pieminekļu

⁷⁶ Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 202. lpp.

⁷⁷ Kundziņš, P. Docenta P. Kundziņa pārskats par Universitātes Padomes piešķirto komandējumu uz Igauniju, Somiju, Zviedriju, Norvēģiju un Dāniju 1924. g. vasarā. Rīga, 1924. 1. lpp.

⁷⁸ Turpat, 2. lpp.

⁷⁹ Turpat, 3. lpp.

⁸⁰ Turpat, 4.-5. lpp.

⁸¹ Turpat, 5. lpp.

valdē. Igaunijā viņš šos datus vāca personiskās sarunās ar Eesti Rahva museum un Valsts Būvvaldes vadītājiem. Viņš atzīmē, ka Igaunijā pieminekļu aizsardzība vēl nav iekļauta likumdošanā, bet ir izstrādāti divi likumprojekti un, lai gan nav likumdošanas, igauņi ir apzinājuši savus arheoloģiskos pieminekļus.⁸² Arī Somijā pieminekļu aizsardzības jautājums Pauls Kundziņš noskaidro sarunās ar atbildīgajiem ierēdņiem, ir juridisks akts no 1883. gada. Arī ar būvju uzturēšanas sanieguniem Somija var lepoties, jo ir atrasti līdzekļi baznīcu un piļu izpētei un to resaturācijai.⁸³

Vissenākās saknes pieminekļu aizsardzībā ir Zviedrijā, kur kopš 1666. gada pastāv Pieminekļu aizsardzības likums, kas ar papildinājumiem gādā par senatnes pieminekļu aizsardzību.⁸⁴ Norvēģijā ficiāls valsts orgāns pieminekļu aizsardzībai dibināts samērā nesen – 1913. gadā, bet darbs aizsācies daudz agrāk, to veikušas privātas biedrības. Liela vērtība tiek veltīta konsevēšanas paņēmieni papildināšanai.⁸⁵

Pauls Kundziņš apmeklēja arī vairākas bibliotēkas, atzīstot, ka visjaunākās un tehniskā ziņā pilnīgākās ir Zviedrijas zinātņu akadēmijas un Oslo universitātes bibliotēkas, kas celtas pēc līdzīga principa: *“grāmatas novietotas īpašā noliktava būvē, kura visās savās daļās izpildīta ugunsdrošā konstrukcijā un sadalīta lielākā skaitā zemu stāvu (parocīga grāmatu plaukta augstumā), lasītavas, katalogu un administrācijas telpas atrodas otrā ēkas daļā, pie kam, savstarpējai satiksmei ierīkots tikai minimāls skaits ugunsdrošu durvju. Grāmatu piegādāšana notiek ar liftu palīdzību”*.⁸⁶

Ar jauno arhitektu izglītošanu Pauls Kundziņš iepazinās Helsinku un Stokholmas tehniskajās augstskolās, viņu pārsteidza, ka abās augstskolās katrā ir ap 60 arhitektūras studentu, tajā pašā laikā LU – 140. Zviedrija bija pirmā valsts, kurā arhitektūras nozarē bija paredzēts iegūt doktora grādu, šis likumprojekts tobrīd bija iesniegts Karalim apstiprināšanai.⁸⁷

Nobeigums

Rakstā atspoguļoti astoņu LU mācībspēku, RPI absolventu, galvenie biogrāfiskie un profesionālās darbības dati, kas apliecina viņu sasniegumus sabiedrības, savu nozaru un zinātnes attīstībā. Tie bija nozīmīgs ieguldījums Latvijas valsts labklājībā, par ko liecina arī Latvijas valsts piešķirtie Triju zvaigžņu ordeni.

Zinātniskie komandējumi tolaik jaunās valsts, labu izglītību ieguvušajiem, augstskolas mācībspēkiem sniedza iespēju iepazīt t.s. vecās Eiropas sasniegumus dažādās zinātņu nozarēs, kā arī mudināja pielikt visas pūles savas augstskolas, pasniedzamā priekšmeta un savas zinātniskās darbības attīstībā. Diemžēl, padomju okupācijas sākums iezīmēja robežšķirtni ne tikai katra mācībspēka privātajā, bet arī profesionālajā darbībā, jo bija jāpieņem lēmums – palikt LU vai doties trimdā.

⁸² Turpat, 6.-9. lpp.

⁸³ Turpat, 9.-10. lpp.

⁸⁴ Turpat, 12.-14. lpp.

⁸⁵ Turpat, 15.-16. lpp.

⁸⁶ Turpat, 19.-20. lpp.

⁸⁷ Turpat, 21.-22. lpp.

Izmantotie avoti

1. Ar Triju zvaigžņu ordeni apbalvoto 19. saraksts [ar Nr. 1765 minēts Edvīns Iegrīve]. *Valdības Vēstnesis*, 1935, 16. nov., Nr. 262, 3. lpp.
2. Bergs, J. *Ziņojums par ārzemju ceļojumu (komandējumu) zinātniskā nolūkā, 1924. gada vasarā*. [Rīga, 1924]. 5 ats. lpp.
3. [Dunsdorfs, E.]. Lūgums lasītājiem. *Laiks*. 1980, 30. aug., 6. lpp.
4. Edvīns Iegrīve. *No: Augusts Kešāns dzīvē un darbā* : [krājums]. Rīga : Zinātne, 1981. 218. lpp.
5. Gode, H. Nozīmīgs mūža gājums [par Jāni Krustiņsonu]. *Darba Balss*, 1985, 4. jūn., Nr. 67, 3. lpp.
6. Grosvalds, I. Rīgas Politehniskā institūta audzēkņi – Latvijas valsts un inteliģences veidotāji. *Tehnikas Apskats*, 1998, 1. janv., 26.-32. lpp.
7. Guļevskis, H. Latvijas Universitātes mehāniķi emigrācijā. *No: Rīgas Tehniskās universitātes vēstures lappuses* : [rakstu krājums]. (*Acta historiae scientiarum Baltica = Baltijas zinātņu vēstures apcerējumi = Из истории естествознания и техники Прибалтики, vol. 9*). Rīga : Rīgas Tehniskā universitāte, 1992. 199. lpp.
8. Iegrīve, E. *Latvijas Universitātes ķīmijas fakultātes dekāna kungam*. [Pārskats par vec. asist. E. Iegrīves ārzemju komandējumu pagājušās [1925. g.] vasaras brīvlaikā] : [manuskripts]. [Rīga, 1925]. 16 lpp. + piel. (1 lp.).
9. Kampe, P. Profesora Dr. arch. Paula Kundziņa 50 gadi. *Latvijas Architektūra*, 1938, 1. Dec., Nr. 6, 200.-2003. lpp.
10. Klūga, V. Inženierzinātņu profesora Artura Tramdaha (1884-1970) intelektuālais un kultūrvēsturiskais mantojums Latvijas Universitātes Bibliotēkā. *No: Zinātņu vēsture un muzejniecība (Latvijas Universitātes raksti ; 815.sēj.)*. - Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2017. 130.-137. lpp.
11. Krastiņš, J. Augusts Malvess. *Zvaigzne*, 1990, 20. janv., Nr. 2, 18. lpp.
Krustiņsons, J. *Ziņojums par zinātnisko komandējumu 1928. g. vasaras brīvlaikā*. [Rīga, 1929]. 15, [1] lp. : il.
12. Kultūras Fonds. *Kultūras Fonds, 1920-1928*. [Rīgā] : Kultūras Fonda izdevums, 1928. 239 lpp., [4] lp. ielīmes : diagrammas, ilustrācijas, karte, portreti, tabulas.
13. Kundziņš, P. *Docenta P. Kundziņa pārskats par Universitātes Padomes piešķirto komandējumu uz Igauniju, Somiju, Zviedriju, Norvēģiju un Dāniju 1924. g. vasarā*. Rīga, 1924. 22 lp., pielikumi.
14. Kundziņš, P. *Latvju sēta / Pauls Kundziņš ; Normunda Hartmaņa grafiskā apdare*. [Stokholma] : Daugava, 1974. 449 lpp. : faksimili, ilustrācijas, karte, plāni, tabulas.
15. Lamze, A. *Territorijas problēma Lielrīgas izbūvē*. Rīga : Latvju Kultūra, 1932. 40 lpp., [4] lp. kartes : il., kartes, tab
16. Lamze, A. *Pārskats par 1926. gada zinātnisko studiju ceļojumu ārzemēs*. Rīga, 1927. 24 lpp., [11] lp. : il.
17. Latvijas Universitāte. *Latvijas Universitāte, 1919-1929*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1929. 439. lpp.
18. Latvijas Universitāte. *Latvijas Universitāte, 1919-1939*. Rīga : Latvijas Universitāte, 1939. 2 sēj., 2. sēj.: Mācības spēku biografijas un bibliografija.
19. Latvijas Universitāte ilustrācijās / redaktors Longīns Ausējs. [Rīga] : Gulbis, 1929. 112 lpp. : il.
20. Laube, E. Paula Kundziņa 60 gadu. *Nedēļas Apskats*, 1948, 30. janv., Nr. 71, 3. lpp.
21. *Lauksaimniecības augstākā izglītība Latvijā, 1862-1999 : enciklopēdija*. Jelgava : Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 1999. 373 lpp.
22. Malvess, A. *Pārskats par ārzemju ceļojumu ar Kultūras fonda līdzekļiem 1925. g. vasarā / Augusts Malvešs*. [Rīga, 1925]. 21 lp. : fotogr.
23. Apsītis, V. Pie Lielrīgas šūpuļa. *Literatūra un Māksla*, 1989, 11. febr., Nr.6, 8. lpp.
24. Malvess, A. *Techniska vārdnīca būvvielām, būvdarbiem un konstrukcijām ar pielikumu ģeometrijai un mēchanikai = Technisches Wörterbuch betreffend Baustoffe, Bauarbeiten und*

Baukonstruktionen mit einem Anhang für Geometrie und Mechanik = Технический словарь строительных материалов, строительных работ и конструкций с приложением по геометрии и механике. [Rīgā] : Autors, 1931 xxxii, 688 lpp. : il.

25. Meklē radus un paziņas! *Jaunās ziņas*. 1946, 27. nov., 3. lpp.
26. Melbergs, G. Pēc līdakas pavēles. *Māksla*, 1988, 1. maijs, Nr.3, 66.-67. lpp.
27. Personu saraksts, kuras 5-c. repatriācijas iecirknī, saskaņā ar 1939. g. līgumu par vācu tautības Latvijas pilsoņu repatriāciju, š. g. 20. novembrī atlaistas no Latvijas pavalstniecības [ar 37. Nr. minēts Jānis Pestmalis]. *Valdības Vēstnesis*, 1939, 21. nov., Nr. 264, 12. lpp.
28. Pestmalis, J. *Mehānikas Fakultātes asistenta Jāņa Pestmala 1923. gada vasaras komandējuma uz ārzemēm ziņojums*. Rīga, 1924. 127 lp. : il.
29. Tramdahs, A. *Ziņojums Universitātes Padomei par ārzemju ceļojumu 1923. gada vasarā* : [manuskripts]. [Rīga, 1924]. 104 lp. : il., ielīm. fotogr., tab.
30. Zālītis, J. Jānis Bergs. *No: No dzīves - dzīvei : agronomi – tautsaimnieki*. Talsi : Aleksandra Pelēča lasītava, 2012. 18.-26. lpp.

Nepublicētie materiāli

31. LU Bibliotēkas inventāru grāmata, Nr. 6 (1926:1-6500), 3., 101.lpp.
32. LU Bibliotēkas inventāru grāmata, Nr. 7 (1927:1-6440).
33. LU Bibliotēkas inventāru grāmata, Nr. 15 (1935:1-5520), 131. lpp.
34. Inventāru grāmatas, 1979, (Aktu Nr. 601-800), Akts Nr. 642.